

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA INTEGRATSIYA

Karimova Sitora Qurbonboy qizi

Zarmed Universiteti Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabasi

Ilmiy rahbar:

Eshonqulova Malika Zayniddin qizi

Zarmed Universiteti Pedagogika psixologiya kafedrasida o'qituvchisi

Annotatsiya: *Boshlang'ich ta'limda integratsiya jarayoni ta'limning turli fanlarini bir-biriga bog'lab o'qitish orqali o'quvchilarda har tomonlama rivojlangan ko'nikmalarni shakllantirishga xizmat qiladi. Ushbu maqolada integratsiyaning ahamiyati, maqsadi va usullari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, turli fanlarni birgalikda o'qitish orqali o'quvchilarning tahliliy fikrlash, muammolarni yechish va ijodiy yondashish qobiliyatlari qanday rivojlanishi batafsil yoritiladi. Integratsiya, ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichida o'quvchilarning qiziqishini oshirish va bilimlarning bir-biriga bog'liq holda mustahkamlanishiga ko'maklashadi.*

Kalit so'zlar: *Boshlang'ich ta'lim, tizim, integratsiya, o'rganish, amaliyotda qo'llash.*

Bugungi kun ta'lim tizimida integratsiya yondashuvi katta ahamiyat kasb etmoqda, ayniqsa boshlang'ich ta'lim jarayonida. Integratsiya tushunchasi ta'limning turli fanlarini bir-biriga bog'lab, birgalikda o'qitish orqali o'quvchilarning kengroq va chuqurroq tushunishlarini ta'minlashni anglatadi. Bu jarayon o'quvchilarda tizimli fikrlashni, real hayotiy vaziyatlarga munosabat bildirishni rivojlantirish uchun zarurdir.

Integratsiyaning mohiyati

Integratsiya ta'lim jarayonida fanlararo bog'lanishlarni yaratish va turli mavzularni yagona bir butun sifatida o'rganish imkoniyatini beradi. Bu yondashuv, ayniqsa, boshlang'ich ta'limda muhim ahamiyat kasb etadi, chunki o'quvchilar bu bosqichda bilimlarning faqat alohida fanlar doirasida emas, balki o'zaro bog'liqligini ko'rib, yaxlit dunyoqarash shakllantiradilar.

Integratsiyaning asosiy maqsadi

Boshlang'ich ta'limda integratsiyaning asosiy maqsadi – o'quvchilarni faqat bir fan doirasida cheklab qo'ymaslik, balki turli fanlarni bir butun sifatida ko'rsatib, ularning o'zaro bog'liqligini tushunishlariga yordam berishdir. Bu yondashuv yordamida o'quvchilar har bir fanning boshqa fanlar bilan qanday bog'langanligini anglab, bilim olish jarayonini tizimli va mantiqiy yo'nalishda olib boradilar.

Masalan, o'quvchilarga matematika va atrof-muhit fanlari birgalikda o'rgatilsa, ular tabiatda matematik qonuniyatlar mavjudligini ko'ra oladi. Dars davomida ular daraxtlarning o'sishini matematik modellar bilan tushuntirishlari yoki geometrik shakllarni tabiatda kuzatishlari mumkin. Bu turdagi mashg'ulotlar o'quvchilarga faqat nazariy bilim emas, balki amaliy ko'nikmalarni ham shakllantirishga yordam beradi.

Integratsiyaning afzalliklari

Bilimlarni bir-biriga bog'lash: Integratsiya orqali o'quvchilar turli fanlarni yagona tushuncha sifatida qabul qiladilar. Bu esa o'zaro bog'liq tushunchalarni shakllantirishga va o'rganish jarayonini boyitishga imkon beradi. Masalan, matematika, tabiatshunoslik, geografiya va san'at fanlarini birgalikda o'rganish orqali o'quvchilar matematikaning geografik xaritalarni tuzishda qanday qo'llanilishini yoki san'atning tabiatning go'zalligini tasvirlashdagi rolini tushunadilar.

Tizimli fikrlashni rivojlantirish: Turli fanlar o'rtasidagi bog'lanishlarni tushunish o'quvchilarda tizimli fikrlashni rivojlantiradi. Bu yondashuv ularni muammolarni yechishda turli usullarni qo'llashga o'rgatadi. Masalan, matematika darsida olingan bilimlarni kimyo yoki biologiya fanlarida ham qo'llash imkoniyati paydo bo'ladi.

Amaliyotga yo'naltirilgan o'qitish: Fanlararo integratsiya o'quvchilarni nafaqat nazariy, balki amaliy bilimlarga ham ega qilishni ko'zlaydi. Masalan, fizika va texnologiyalar fanlari integratsiyasi orqali o'quvchilar oddiy ilmiy tamoyillar asosida qurilish loyihalari yaratish yoki energiya tejash usullarini o'rganishlari mumkin.

Hayotiy ko'nikmalar: Integratsiya nafaqat akademik bilimlarni, balki hayotiy ko'nikmalarni ham rivojlantiradi. Masalan, geografiya va matematika integratsiyasi o'quvchilarga xaritalarni o'qish, masofalarni hisoblash, vaqt zonalari bilan ishlash va sayohat rejalari tuzishni o'rgatishi mumkin.

Boshlang'ich ta'limda integratsiya misollari

Matematika va Atrof-muhit Fani Integratsiyasi: O'quvchilar matematika va atrof-muhit fanlari integratsiyasi orqali tabiatda matematik qonuniyatlarni kuzatish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Masalan, daraxtlarning o'sishi, gullarning joylashuvi yoki geometrik shakllar tabiatda qanday shakllanayotganligini o'rganish orqali ular matematik tushunchalarni amaliyotda ko'rib, sinovdan o'tkazishadi.

Tarix va adabiyot integratsiyasi: Tarixiy voqealarni adabiyot orqali o'rganish o'quvchilarga o'sha davrga xos muhitni tasavvur qilish va tarixiy shaxslarning shaxsiy hayoti haqida ko'proq ma'lumot olish imkonini beradi. Bu orqali o'quvchilar

nafaqat tarixiy faktlarni, balki ularning orqasidagi hissiy va madaniy mazmunni ham anglaydilar.

San'at va texnologiyalar integratsiyasi: San'at va texnologiyalarni birlashtirish orqali o'quvchilar ijodiy va amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishlari mumkin. Masalan, san'at darsida texnologiyalardan foydalanib, raqamli dizaynlar yaratish yoki multimediali loyihalar ustida ishlash orqali ijodkorlik va texnik bilimlarni birgalikda rivojlantiradilar.

Integratsiyaning didaktik yondashuvi

Boshlang'ich ta'limda integratsiyani samarali qo'llash uchun o'qituvchilar turli uslublar va strategiyalarni qo'llashlari mumkin:

Fanlararo loyiha usuli: Bu yondashuvda o'quvchilar turli fanlardan olgan bilimlarini yagona loyiha ustida ishlashda birlashtiradilar. Masalan, ekologik muammolarni hal qilish bo'yicha loyiha orqali matematika, atrof-muhit fani va texnologiyalarni birlashtirish mumkin.

Fanlararo loyiha usulining mohiyati

Loyiha usulida o'quvchilar turli fanlardan o'zlashtirgan bilim va ko'nikmalarni yagona loyiha doirasida uyg'unlashtirishlari kerak bo'ladi. Masalan, ekologik muammolarni hal qilish bo'yicha loyiha o'quvchilarni ekologiya, matematika, texnologiyalar, va boshqa fanlar bo'yicha bilimlarini qo'llashga undaydi. Bunday loyiha o'quvchilarni real muammolar bilan tanishtiradi va ularni hal qilish bo'yicha ijodiy va ilmiy yondashuvlarni rivojlantiradi.

Ekologik muammolar bo'yicha loyiha

Ekologik muammolarni hal qilish bo'yicha loyiha – turli fanlarni birlashtiruvchi aniq bir misoldir. Masalan, bir darsda o'quvchilar o'rmonlarni saqlash yoki suv resurslaridan samarali foydalanish kabi ekologik masalalarni o'rganishi mumkin. Bu jarayonda:

Matematika: O'quvchilar atrof-muhit ma'lumotlarini matematik modellarda ifoda etishlari, statistik ma'lumotlarni tahlil qilishlari yoki hisob-kitoblar orqali muammo hajmini baholashlari mumkin. Masalan, suv iste'molining hajmini hisoblash yoki chiqindi miqdorini tahlil qilish.

Atrof-muhit fani: O'quvchilar ekologik tizimlar, resurslar boshqaruvi va tabiat muhofazasi haqida bilim olishadi. Ushbu bilimlar ekologik muammolarni chuqurroq tushunishga yordam beradi.

Texnologiya: O'quvchilar ekologik muammolarni hal qilish uchun zamonaviy texnologiyalardan qanday foydalanish mumkinligini o'rganadilar. Masalan, chiqindilarni qayta ishlash usullari yoki energiya tejaydigan texnologiyalarni loyihaga kiritish mumkin.

Loyiha Usulining Afzalliklari

Amaliy bilim olish: Fanlararo loyiha usuli orqali o'quvchilar bilimlarni nazariy jihatdan emas, balki amaliyotda qo'llashni o'rganadilar. Bu ularga real dunyodagi muammolarni hal qilishga yordam beradi.

Ijodiy va tizimli fikrlash: Turli fanlardan olingan bilimlarni birlashtirish orqali o'quvchilar ijodiy fikrlash va muammolarni tizimli yechish ko'nikmalarini rivojlantiradilar.

Hamkorlik: Fanlararo loyihalar ko'pincha guruhda amalga oshiriladi. Bu esa o'quvchilarning bir-biri bilan hamkorlik qilish, muammolarni birgalikda hal qilish va muloqot qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Chuqur tushuncha: Fanlarni birlashtirib o'rganish orqali o'quvchilar har bir mavzuning chuqurligini yaxshiroq anglaydilar va bilimlarini kengaytiradilar.

Fanlararo loyiha usuli boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning bilim olish jarayonini yanada jonli va qiziqarli qiladi, ularning keng dunyoqarashli, ijodiy va faol fikrlovchi shaxslar sifatida shakllanishiga katta hissa qo'shadi.

Tematik darslar: Bir mavzuni tanlab, uni turli fanlarda o'rganish orqali o'quvchilar mavzuning ko'p qirraliligini anglashlari mumkin. Masalan, "Vaqt" mavzusida o'quvchilar tarixda vaqtning o'lchanishi, matematikada vaqtning hisoblanishi va geografiyada vaqt zonalari haqida bilim olishlari mumkin.

Fanlararo kompetensiyalarni rivojlantirish: Turli fanlar o'rtasidagi aloqalarni o'quvchilarga o'rgatish orqali ularni ko'p tomonlama fikrlashga o'rgatish. Masalan, biologiya va kimyo fanlarini bog'lab, tirik organizmlarning kimyoviy jarayonlarini o'rganish orqali o'quvchilar ilmiy kuzatishlar olib borishni o'rganadilar.

Integratsiyaning boshlang'ich ta'limda qo'llanilishi o'quvchilarda turli fanlarni bir butun sifatida tushunishga yordam beradi, ular o'rtasidagi bog'liqlikni anglatadi va o'quvchilarni chuqurroq bilim olishga undaydi. Fanlararo bog'lanishlar yaratish orqali o'quvchilar nafaqat akademik bilimlar, balki amaliy ko'nikmalar ham oladilar. Bu ta'lim jarayonini yanada boy va qiziqarli qiladi, o'quvchilarni hayotga tayyorlashda muhim ahamiyatga ega.

Boshlang'ich ta'limda integratsiya afzalliklari

Kengroq dunyoqarash: Fanlararo bog'lanishlar o'quvchilarning bilimini kengaytiradi va har bir mavzuni real hayotiy kontekstda tushunishlariga imkon beradi. Masalan, o'qish darsida o'rganiladigan hikoyalar matematika yoki atrof-muhit tushunchalari bilan bog'lanishi mumkin.

Ijodiy fikrlash: Integratsiya o'quvchilarni ijodiy fikrlashga undaydi, chunki ular turli fanlar orasida o'zaro bog'liqliklarni topishga intiladilar. Bu esa ularda masalalarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Qiziqishni oshiradi: O'quvchilarga turli fanlarni birlashtirib o'rganish qiziqarliroq bo'lishi mumkin, chunki ular faqat quruq bilim emas, balki amaliy tajribalarni olishadi. Bu, o'z navbatida, o'rganish jarayoniga ishtiyoqni oshiradi.

Chuqurroq o'rganish: Turli fanlarni bir mavzu doirasida birlashtirish o'quvchilarning bilimlarini yanada chuqurlashtirishga imkon beradi. Masalan, matematika, adabiyot va tarixning bir mavzudagi integratsiyasi o'quvchilarda ko'proq tahliliy ko'nikmalarni rivojlantiradi.

Integratsiyani amaliyotda qo'llash

Boshlang'ich ta'limda integratsiya qilish uchun o'qituvchilar quyidagi yondashuvlarni qo'llashlari mumkin:

Loyiha asosida o'qitish: Turli fanlarni birlashtirib, o'quvchilarga amaliy loyiha ustida ishlash imkoniyatini berish mumkin. Masalan, "Mening bog'im" loyihasi orqali o'quvchilar matematika, tabiatshunoslik va mehnat ta'limi fanlarini birlashtirishi mumkin.

Mavzuli o'qitish: Bir mavzuni tanlab, uni turli fanlarda tahlil qilish. Masalan, "Yil fasllari" mavzusi matematika, ona tili va tasviriy san'at darslarida turli jihatlari orqali yoritilishi mumkin.

Fanlararo darslar: Turli fanlardan olingan bilimlarni bir darsda birlashtirish orqali o'quvchilarda umumiy tushuncha shakllantirish.

Xulosa:

Boshlang'ich ta'limda integratsiya yondashuvi o'quvchilarning bilim olish jarayonini qiziqarli va samarali qiladi. Bu yondashuv ularning dunyoqarashini kengaytiradi, ijodiy va tizimli fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Shu bilan birga, ta'lim jarayonini hayotiy va amaliy jihatdan boyitadi. O'qituvchilar bu usulni qo'llash

orqali o'quvchilarga turli fanlarning bog'liqligini tushunishga va bilimlarni real hayotda qo'llashga o'rgatishlari mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. <https://cyberleninka.ru/article/n/boshlang-ich-sinflarda-integratsiyalashgan-darslarning-maqсад-va-vazifalari-hamda-fanlararo-aloqalarning-ahamiyati>
2. https://renessans-edu.uz/files/books/2023-12-18-05-35-26_d6ae6932e488a8db75855cbac7f9a96e.pdf
3. <https://jdpu.uz/wp-content/uploads/2021/04/Boshlangich-talimning-integratsiyalashgan-pedagogikasi.Mavlonova.pdf>

